

PEDRO RODRÍGUEZ

Teološka zgradba Katekizma katoliške Cerkve

Uvod

Katekizem katoliške Cerkve (KKC) je bil objavljen z apostolskim pismom »Fidei depositum« dne 11. oktobra 1992: pred več kot dvajsetimi leti. To priložnost je Janez Pavel II. označil kot »enega izmed največjih dogodkov nedavne zgodovine Cerkve«. To odločno stališče je razumljivo, kajti do tistega trenutka se je Cerkve kot taka v svoji skoraj dvatisočletni zgodovini enkrat samkrat lotila podviga, da sestavi Katekizem, namenjen vsemu katoliškemu svetu: to je bilo, kot dobro veste, v 16. stoletju na tridentinskem koncilu. Katekizem, ki je bil pripravljen na tistem zborovanju in ga je objavil sv. Pij V., je zaslovel pod imenom *Rimski katekizem* (RK) ter na ta način zaradi svoje narave postal predhodnik novega Katekizma.¹ To dejstvo, skupaj z odkritjem izvirnih rokopisov RK², je prispevalo k temu, da je besedilo, ki ga je objavil sv. Pij V., za pripravljalce KKC dejansko postalo oporno besedilo, kakor sta podrobno razložila kardinala Ratzinger in Schönborn, ki sta bila predsednik in tajnik komisije, ki je pripravila KKC.³

Tako se zaradi globokih, tako kulturnih in zgodovinskih, kot teoloških in eklezijskih razlogov, pomen novega Katekizma razkriva samo v dialoškem odnosu z njegovim vélikim zgodovinskim predhodnikom, pri čemer je oba treba razumeti ne zgolj kot besedili, temveč kot dogodka. Ta medsebojna povezanost, o kateri sem razpravljaj ob drugih priložnostih, teži k predlogu za razumevanje

Pedro Rodríguez, profesor dogmatične teologije Univerze v Navarri Pamplona (Španija). Predavanje v Polzeli, 24. aprila 2013. Prevod iz španskega jezika Aleš Stampfl.

teološke zgradbe KKC, kar je tema, ki jo želim predlagati za to srečanje duhovniškega izobraževanja v Polzeli (Slovenija).

Ko je papež Janez Pavel II. Cerkvi predstavil novi Katekizem, je o njem dejal, da je »dar, ki ga nebeški Oče daje svojim otrokom in jim s tem besedilom omogoča, da v luči njegovega Duha bolje spoznajo 'širokost in dolgost in višino in globočino Kristusove ljubezni' (prim. Ef 3,19).« Malo zatem papež dodaja: »V tem odobrenem besedilu Cerkev z obnovljeno zavestjo o sebi po zaslugi luči Svetega Duha svojim otrokom predstavlja Kristusovo skrivnost, v kateri odseva Očetov sijaj.«

Ta dva kratka navedka sta neposredno usmerjena k jedru »teologije« KKC, ki je dosledno prizadevanje — v duhu vélikega izročila, znova poglobljenega na drugem vatikanskem koncilu — za predstavitev »oikonomije«, tj. skrivnosti ljubezni troedinega Boga do človeka — ki se je pokazala v Kristusovi skrivnosti — in ki vključuje skrivnost človekove poklicanosti k božjemu otroštvu v Kristusu. Teologija KKC je, tako kot pri drugih velikih dokumentih drugega vatikanskega koncila, trinitarična teologija, osredotočena na dvojno poslanstvo Sina in Duha. Zdaj pa preidimo k naši temi.

V predavanju se bom dotaknil štirih točk: prvi dve obsegata temo »izročila« in »novosti« v zgradbi KKC, nato se bom zadržal ob premisleku o teološkem in duhovnem pomenu KKC, nazadnje pa nekaj besed o tem, kar imenujem teološka »infrastruktura« KKC. Lotimo se kar prvega dela.

1. »Izročilo« v zgradbi KKC

Vse kaže na to, da je komisija že od prvih osnutkov besedila za bodoči katekizem privzela dediščino štirih sestavnih delov katehetske zgradbe, v skladu z RK. To so: Veroizpoved, zakramenti, Božje zapovedi in molitev. Ta temeljna izbira ni presenetljiva, če upoštevamo, da je vodja komisije, danes Benedikt XVI., že v svojem znamenitem predavanju v pariški notredamski stolnici (1983)⁴ pokazal globoko teološko in zgodovinsko-kritično poznavanje te

dediščine. Kljub vsemu pa komisija *strukturne* vključitve štirih delov ni napravila takoj na začetku. Kot sad posvetovanja s škofi je bila sprejeta odločitev, da se formalno znova vključi tudi četrti del izročila ter se s tem izgradi četrti del Katekizma, posvečen očenašu. Tako pridemo do iste *strukturne* ureditve kot pri RK, kakor pravi Janez Pavel II. v omenjenem apostolskem pismu: »Katekizem katoliške Cerkve torej povzema 'stari', tradicionalni red, ki mu je sledil že Katekizem sv. Pija V.« Kardinal Schönborn, tedanji tajnik pripravljalnega odbora KKC, je podrobno opisal razvoj te odločitve.⁵

KKC ni sestavljen samo po zaporedju oz. *ordo docendi* Rimskega katekizma, ampak odraža »zavest« o tej zgradbi, v skladu z razčlenjeno razlago vere: »Štirje deli,« piše papež v buli *Fidei depositum*, »so med seboj razčlenjeni: krščanska skrivnost je predmet vere (prvi del); je obhajana in posredovana v liturgičnih dejanjih (drugi del); je navzoča, da bi Božje otroke razsvetljevala in podpirala pri njihovem ravnanju (tretji del); je temelj naše molitve ... (četrti del).«

V besedilnem sosledju KKC so trije odlomki, v katerih Katekizem sam izrecno formulira *ordo docendi* KKC, ki ga zdajle skušam razložiti: prvi je razdelek »Sveti Duh in Cerkev« (št. 737–741), ki predstavlja vstop v ekleziološki člen; druga dva sta prisotna na samem začetku tretjega in četrtega dela: »Življenje v Kristusu« (št. 1692) in »Krščanska molitev« (št. 2558). V vseh se pretaka tista teologija, imanentna »oikonomiji« krščanske skrivnosti, ki bi jo lahko imenovali »katoliška dinamika vere«. Treba jih je natančno prebrati. Delujejo silnejše kot pa predgovor KKC, kjer je »uradno«, nekoliko akademsko predstavljen *ordo* (št. 14–17). V teh kratkih povzetkih je razloženo, zakaj se začne z Izpovedjo vere (prvi del) in v čem je globoka povezava med drugim in tretjim delom, torej med liturgijo in krščansko prakso, kar je bilo ključno že v strukturi RK.

Kljub vsemu pa vsebuje razdelek »Sveti Duh in Cerkev« posebno bogat pomen. Potem ko je predstavljena »skrivnost Boga«, ki izkazuje svojo neskončno ljubezen v dvojnem poslanstvu Kristusa in Svetega Duha (do tega mesta v KKC), je »krščanska skrivnost« (preostali del KKC) oznanjena in povzeta takole, v kristološkem in pnevmatološkem pogledu:

»Poslanstvo Kristusa in Svetega Duha se dovršuje v Cerkvi, Kristusovem telesu in svetišču Svetega Duha. To skupno poslanstvo poslej pridružuje Kristusove vernike njegovemu občestvu z Očetom v Svetem Duhu (737).

Tako se poslanstvo Cerkve ne dodaja k poslanstvu Kristusa in Svetega Duha, temveč je zakrament tega poslanstva: z vsem svojim bitjem in v vseh svojih udih je poslana, da oznanja in pričuje, aktualizira (posedanja) in širi skrivnost občestva Svete Trojice (glej 738).

Ker je Sveti Duh Kristusovo Maziljenje, zato ga Kristus, glava skrivnostnega telesa, razliva v svoje ude (...). Svojega Duha, svetega in posvečevalca, priobčuje Kristus udom svojega skrivnostnega telesa po zakramentih Cerkve (o tem bo govoril drugi del tega katekizma) (739).

Ta »čudovita božja dela«, ponudena verujočim v zakramentih Cerkve, rojevajo sadove v novem življenju, v Kristusu, po Duhu (o tem bo govoril tretji del tega katekizma) (740).

Sveti Duh, izvajalec Božjih del, je mojster molitve (o tem bo govoril četrti del tega katekizma) (741).«

Ta »povzetek« (metodološko) lahko štejemo za os celotnega KKC in vodilo za njegovo razumevanje. Sestavljavci se na tem mestu čutijo obvezane podati razlog za vse, kar je še treba povedati, izhajajoč iz že povedanega. Toda ta »potreba« ni zgolj didaktična, temveč izvira iz samega sosledja razmišljanja.

Da bi to razumeli, je treba upoštevati, da struktura veroizpovedi ni dana na prvem mestu kot spoštovanja vredna delitev na dvanajst členov, temveč je nekaj trojnega, »trinitaričnega«. KKC to izrecno pove v št. 190 z besedami, ki so vzete prav iz RK⁶. Oba katekizma sledita gibanju veroizpovedi, ki je vera — predana in ljubeča: *credo in Deum* — v Očeta, Sina in Svetega Duha.⁷ Izpoved vere v božje osebe — potem ko je bila izpovedana vera v osebo Svetega Duha — se nadaljuje v »eklezioloških in eshatoloških klavzulah«, ki vsebujejo že *in nuce* — sedaj v obliki *credo Ecclesiam* — vse ostale resnice krščanske vere in življenja. Prav tam, med vero v Trojico in med ekleziologijo, je umeščen »povzetek«, ki ga obravnavamo: je kakor pregibna točka v Katekizmu, ki odseva gibanje *exitus/*

redditus odrešenjske ojkonomije. Na eni strani »exitus« – stvarjenje ustvarjenega duhovnega in tvarnega bitja, človeka, ki je od Boga poklican k osebnemu bivanju, ter »exodus« Sina iz Očeta v človeško zgodovino in dar Duha iz Očeta in Sina. Na drugi strani pa »redditus« ali povratek človeštva k Bogu v Kristusu kot Cerkev: »ljudstvo, zbrano v edinosti Očeta in Sina in Svetega Duha«; to pomeni, kot množica sklicana po ljubezni in delovanju treh Božjih oseb, ki se človeku izročajo v zakramentih, po katerih je omogočeno življenje skladno z Bogom (krščansko ravnanje in molitev).

2. »Novost« v strukturi KKC

Ne da bi se oddaljili od zgradbe KKC, storimo še en korak, spet po stopinjah Janeza Pavla II. V apostolskem pismu za objavo Katekizma papež pravi: »Katekizem bo torej vseboval novo in staro (prim. Mt 13,52), ker je vera vedno ista in hkrati izvir vedno novih osvetlitev.« Potem ko spregovori o »starem«, o razporeditvi delov RK, papež nadaljuje: »Toda vsebina je hkrati mnogokrat podana na 'nov' način, da bi odgovorila na vprašanja našega časa.«

Ta »novost« na področju strukture je zelo relevantna in zelo značilna za našo dobo, tako na teološki ravni kot v krščanski izkušnji. V mislih imam to, da so prvi trije deli KKC, drugače kot v RK, razdeljeni na dva velika oddelka, od katerih drugi strukturno ustreza analognemu delu v RK. Nasprotno pa je prvi oddelek nov in je zahteva sodobnih okoliščin vere v svetu ter modernega razvoja teologije.⁸ V tem pogledu se mi zdi, da je bistveno podrobno preštudirati oba oddelka, ki utemeljujeta novost KKC in katerima je skupno nekaj, kar bi lahko imenovali »antropološka okrepitev« kateheze. Okrepitev, zaznamovana z iniciativo, ki je trinitarična in osredotočena na pojem »poklicanosti« ali »poklica«, kar je prisotno že v Predgovoru KKC: »Bog je vedno in povsod blizu človeku. Kliče ga in mu pomaga, da bi iskal, spoznaval in ljubil Boga z vsemi svojimi močmi« (1). Kristjani so »z Božjo pomočjo sprejeli Kristusov klic in nanj svobodno odgovorili« (3).

V tem okviru je pomemben prvi oddelek prvega dela (»Izpovedovanje vere«) z naslovom »Verujem« – »Verujemo« (26–184). KKC razume, da danes ni mogoče kar tako predstaviti vsebine vere in pred tem vključiti nekaj kratkih misli, ki jih je RK namenil besedam, ki so dale naslov temu oddelku. Današnji človek, tudi verujoči, potrebuje utemeljitev legitimnosti vere, oz. kar je isto, potrebuje temeljno antropologijo, preko katere je mogoče razumeti človeško dostojanstvo v dejanju vere kot »človekov odgovor Bogu, ki se mu razodeva in podarja« (26). Ta oddelek obravnava najprej človeka v njegovem iskanju Boga, nato Božje razodetje, s katerim Bog stopi človeku naproti, in nazadnje odgovor vere. KKC nas torej takoj postavi v obzorje refleksije drugega vatikanskega koncila, v vzdušje *Gaudium et spes* in *Dei Verbum*, katerih citati se prepletajo in vodijo potek razprave. »Najvišji vidik človekovega dostojanstva je vsebovan v njegovi poklicanosti k občestvu z Bogom.« Te besede iz *Gaudium et spes* 19, navedene na začetku oddelka (27), dajejo obliko temeljni antropologiji, ki bo na njih zgrajena in bo usmerjala celoten diskurz Katekizma. Trinitarična in kristološka razsežnost v besedilu KKC⁹, ki smo ju do sedaj poudarjali v povezavi z RK, se na ta način dopolnjujeta z antropološko razsežnostjo v »oikonomiji Kristusove skrivnosti«, katere se je tako izrecno zavedela teologija naše dobe.

Globok teološki in disciplinaren razvoj liturgije v modernem času preko »liturgičnega gibanja« ter formulacija »zakramentalnosti« Cerkve na drugem vatikanskem koncilu sta ozadje prvega oddelka drugega dela KKC. »Klasično« poglavje o zakramentih na splošno, ki ga je RK postavil pred razpravo o sedmih zakramentih, se v KKC preoblikuje v cel oddelek, posvečen razlagi »zakramentalne oikonomije« — tj. zgodovinske oblike razdeljevanja Kristusove skrivnosti — v njenem teološkem jedru in v njeni liturgični razsežnosti. »Kateheza o bogoslužju vsebuje najprej umevanje zakramentalnega uresničevanja odrešenjskega načrta. V tej luči se razodeva novost njegovega *obhajanja*« (1135). Zakramenti bodo razumljeni kot obhajanje Božje navzočnosti sredi njegovega ljudstva, obhajanje, ki je odgovor Cerkve na klic, ki ga Bog Cerkvi namenja po zakramentih samih. »Vera in zakramenti so

v tem Katekizmu predstavljeni v njihovi organski razčlenjenosti, na osnovi dvojnega temelja, trinitarnega in kristološkega.«¹⁰ Ta dialoški značaj zakramentov — ki so podarjanje milosti in obnem človekovo sprejemanje v veri, zahvala — izraža »odrešenijsko oikomijo«, katere os je usmiljena Božja ljubezen, ki odpušča, ter stvarnost človeka-osebe, ki je poklican, da vekomaj — in že na zemlji — obhaja radost in posedovanje Boga.

Preidimo k tretjemu delu: »Življenje v Kristusu«.¹¹ RK je pred razlago zapovedi postave umestil kratko poglavje o samem dekalogu, v katerem je pojasnjen čas, ko ga je Mojzes prejel, njegova narava, njegova pomembnost. V KKC je približevanje tej temi popolnoma drugačno. Naslov prvega oddelka tretjega dela je precej pomenljiv glede nove usmeritve: »Človekova poklicanost: življenje v Duhu«. Na ta način je že od začetka prisotna »antropološka okrepitev« v trinitarnem kontekstu: krščanska morala, ravnanje ali krščanska praksa, je poklicanost k »življenju vere« in kanal za življenjsko izražanje te vere, te vere, ki so jo izpovedali v *simbolu* in ki so jo obhajali v zakramentih. »Kar vera izpoveduje, to zakramenti priobčujejo (...) Ko kristjani v veri spoznajo svoje novo dostojanstvo, so poklicani, da zanaprej živijo, 'kakor je vredno Kristusovega evangelija' (Flp 1,27)« (1692). V tem obsežnem oddelku na urejen način srečamo tisto »antropologijo« KKC, ki se razsejano pojavlja v predhodnih oddelkih in ki oplaja celotno besedilo. V tem pogledu je bistvenega pomena 1. poglavje oddelka z naslovom »Dostojanstvo človeške osebe«, ki je zaradi jasnosti svojih stališč in zaradi neposredne povezanosti s prakso najbolj izpostavljen kritiki in »nestrinjanju«. Dostojanstvo človeške osebe, osnova celotne antropologije KKC, je radikalno *teološko*: »Dostojanstvo človeške osebe se zakoreninja v njeni ustvarjenosti po Božji podobi in sličnosti« (1700).¹² Zato je v sami biti človeka kot osebe ukoreninjena poklicanost človeka k blaženemu srečanju z Bogom.¹³

Živa zavest današnje Cerkve in sveta o tem, da človek Božjo podobo uresničuje v bistvenem odnosu z drugimi človeškimi bitji, je določila še eno izmed velikih novosti KKC: drugo poglavje tega istega oddelka z naslovom »Človeška skupnost«, ki se navdihuje

v konstituciji *Gaudium et spes* ter v vélikih papeških dokumentih o tej temi. Poglavje, poklicano k temu, da — kolikor se v novi evangelizaciji resnično pastoralno uporablja KKC — prinaša pomembne posledice v družbenem, kulturnem in političnem delovanju kristjanov.

Tretje poglavje tega oddelka, posvečeno postavi, milosti in Cerkvi kot materi in učiteljici, je usmerjeno k skrajno pomembni temi: da človek ne more odgovoriti na Božji klic brez pomoči Boga, ki ga uči — postava —, ki ga povzdiguje in mu daje moč — milost —, ter brez občestva s Cerkvijo, ki mu to resničnost in to moč jasno kaže v obhajanju Božje besede in zakramentov (glej št. 2030).¹⁴

Na ta način ti novi oddelki, ki so vključeni v tradicijo katehetskih *capita* in v *ordo docendi* Rimskega katekizma, strukturalno predstavljajo sprejemanje »antropološke okrepitve«, ki jo je Duh prinesel v svojo Cerkev našega časa, kot potrjujeta drugi vatikanski koncil in učiteljstvo rimskih škofov. To je antropološka okrepitev, ki je postala zahteva poglobitve v Kristusovo skrivnost: »Vse, kar je Kristus živel, stori, da bi mi mogli *to živeti v njem in da bi on to živel v nas*. 'Božji Sin se je s svojim učlovečenjem na neki način združil z vsakim človekom' (*Gaudium et spes* 22,2)« (št. 521). Prav je imel Leo Scheffczyk, ko je dejal, da je antropocentričnost KKC odvisna od »bistvene kristocentričnosti«.¹⁵

3. Teološki in duhovni pomen zgradbe KKC

Schönborn si je v pomembnem, že navedenem članku, glede »nexus mysteriorum« v KKC zastavil tole vprašanje: »Ali obstaja kakšna nit, na katero je nanizan celotni Katekizem?« Njegov odgovor ima vrednost pričevanja, saj govori od znotraj, iz samega pripravljanja KKC: »Vsekakor to ni bilo nekaj, kar bi eksplicitno iskali. Zagotovo pa tema *Božje ojkonomije* prehaja skozi vse štiri dele kakor nekakšen *vodilni motiv*«. ¹⁶ Dejansko se ta tema, ki je bila, kot smo ugotovili, središčna že v RK, pojavlja na premišljen in organski način.

Takole se je izrazil Janez Pavel II. v apostolskem pismu: »Ob branju Katekizma katoliške Cerkve je mogoče dojeti čudovito enoto skrivnosti Boga in njegovega odrešenjskega načrta, pa tudi središčno mesto Jezusa Kristusa, edinorojenega Božjega Sina, ki ga je poslal Oče in se je učlovečil v telesu Device Marije po delovanju Svetega Duha, da bi postal naš odrešenik. Potem ko je Jezus Kristus umrl in vstal, je vedno navzoč v svoji Cerkvi, zlasti v zakramentih; on je izvir vere, vzor krščanske dejavnosti in učitelj naše molitve.«¹⁷

Na podlagi tega je treba razumeti razgreto vprašanje o tem, ali je KKC ustrezno vključil temo »hierarhije resnic«, ki jo poudarja drugi vatikanski koncil, ali ne. Ne gre, kot je včasih videti v razumevanju nekaterih, za hierarhijo »tez« ali »trditev«, ki bi bile glede na svoj položaj na nekem »seznamu« bolj ali manj resnične. To razloži že sam izraz: gre za hierarhijo »resnic« (hierarchia veritatum) in naj bo njihovo mesto na hipotetičnem seznamu katerokoli, je vsem njim skupno prav to: da so »resnica«, ne polresnica. Prav tako tema »hierarhije resnic« ne sovпада s klasičnim vprašanjem v teologiji o »stopnjah gotovosti« teoloških tez. To je veljavno vprašanje v teološkem delu, vendar nima globine, na katero cilja vprašanje »hierarhije resnic«. Le-to se nanaša bolj na »organskost odrešenjske ojkonomije«, se pravi na »teološko« središčnost skrivnosti troedinega Boga ter na »ojkonomsko« središčnost skrivnosti Kristusa, Božjega Sina, ki je postal človek. Različen odnos do tega dvojnega trinitarnega in kristološkega temelja, ki ga imajo »verske resnice«, je razlog za obstoj »hierarhije vrednot«.

Zgradba simbola vere kot oblike eklezialne vere v skrivnost troedinega Boga je tradicionalen izraz »hierarhije resnic«, razumljene kot »razčlenjenost« ali »nexus mysteriorum«. In kateheza veroizpovedi s svojim razvojem na preostale tri dele je bolj podobna — naj nam bo dovoljen ta simbolizem — sončnim žarkom ali pa ozvezdju več zvezd kakor nekakšnemu »seznamu« teoloških tez. Kajti »vse verske resnice,« kot je dejal kardinal Ratzinger leta 1993, »so razvoj ali razprostitanje edine resnice, ki jo mi v njih odkrivamo kakor dragoceni biser, za katerega je vredno dati celo življenje. To je Bog.«¹⁸ V tem smislu je videti, da KKC predstavlja

organski prikaz vere, v katerem more katehist dojeti različne vezi, ki vsako od konkretnih resnic povezujejo s Kristusom, središčnim jedrom vere, ter medsebojno povezanost, ki jo ohranja z drugimi resnicami — hierarhija resnic in povezava med skrivnostmi — pri čemer so obenem ohranjene različne »stopnje gotovosti« vsake od resnic.

KKC se začne s temi besedami sv. Janeza (17,3), ki jih najdemo na naslovni strani: »Oče (...), večno življenje je v tem, da spoznajo tebe, edinega pravega Boga, in katerega si poslal, Jezusa Kristusa.« Izbira ne bi mogla biti bolj umestna. Te evangeljske besede sestavljajo jedro teme št. 10 predgovora RK, ki je nadvse lepo in globoko besedilo. Tukaj je pastirju in katehetu povedano: karkoli razlagajo, karkoli govorijo, katerikoli »del« nauka ali krščanske prakse predstavljajo vernikom, vedno morajo oni in tisti, ki jih poslušajo, imeti v mislih, da je *in hoc capite* — v tem ljubečem spoznavanju edinega Boga in od njega poslanega Jezusa Kristusa — »povzeta vsa vednost krščanskega človeka«. Bolje ne bi bilo mogoče razložiti, kje se je nujno treba lotiti »povezave med skrivnostmi«. Od tod projicira RK, spet v znameniti točki 10, svoje razumevanje hierarhije *resnic* — noetična raven — na raven človeških dejanj. Tako kot je v Bogu in v Kristusu zgoščena vsa resnica, tako »resnica« nekega človeškega dejanja izhaja iz svoje »povezanosti« s Kristusovo ljubeznijo: »vsako v polnosti krščansko krepostno dejanje nima nobenega drugega izvira kakor ljubezen in nobenega drugega cilja kakor ljubezen«. Bog je vedno središče človekovega razuma in volje, kajti Bog, ki je Resnica, je tudi Ljubezen.

KKC v uvodnih besedah in v predgovoru (25) uporablja to št. 10 iz predgovora RK z namenom, da razloži pomen vsakršnega mogočega katehetskega dela. Ta vitalna enotnost obeh katekizmov v skrivnosti živega Boga bolje prikaže njun globoki notranji odnos, kot pa vse prejšnje razmišljanje o strukturi, kulturi in obdobjih. To, kar združuje različne izraze krščanskega preko prostora in časa, je ravno to: spoznavanje in ljubezen Jezusa Kristusa.

4. Teološka »infrastruktura« KKC

Ta zadnji razmislek nas pripelje do tega, da na podlagi analize njegove »strukture« pokažemo to, kar bi lahko imenovali »teološka infrastruktura« novega Katekizma. Ker gre za delo, ki korenini v škofovski sinodi, ki jo je sklical Sveti sedež v kolegialnem sodelovanju z vsemi škofi sveta, je razumljivo, da bo ta »infrastruktura« Katekizma *katoliške Cerkve* polna apostolskosti in katoliškosti Cerkve. Z vidika redakcije to pomeni — v metodologiji razlaganja vere in krščanskega življenja — predvsem globok pomen diahroničnega in sinhroničnega občestva celotne Cerkve.

KKC je na prvem mestu, kot smo dejali, razlaga skrivnosti odrešitelske oikonomije, skrivnosti troedinega Boga, ki se nam razodeva v Jezusu Kristusu in ki nas kliče k vzvišenemu občestvu življenja z Božjimi osebami. Katekizem razlaga to skrivnost tako, da sledi samemu procesu izvornosti in prenašanja, preko katerega prihaja do nas. Zaradi tega je KKC prepojen s svežino Svetega pisma in zato je nenehno sklicevanje na svetopisemsko besedilo prvo metodološko načelo razlage.

Gre seveda za Sveto pismo, brano v Cerkvi, v občestvu s Cerkvijo. Od tod izhaja po eni strani impresiven sprevod pričevalcev vere — začeni s cerkvenimi očeti in svetniki —, ki se pojavljajo na straneh KKC in današnjim kristjanom razlagajo, kako je Cerkev skozi vso svojo zgodovino živela »besede večnega življenja«, ki so vsebovane v Svetem pismu. Od tod po drugi strani izhaja, da se vera in krščansko življenje v KKC *razlagata* v nenehnem odnosu z liturgičnim *obhajanjem* skrivnosti. Kajti »spomin«, ki ga Cerkev ima, ni samo spomin »besedil« ali »besed«, temveč spomin v njih živeče skrivnosti Kristusa. Ta »spomin« se udejanja v liturgiji, v kateri se nam daje Kristusov »danes«, ki prihaja v svojo Cerkev z Očetom in Duhom, da bi prebival v nas (prim. Jn 14,23). Zaradi tega stalno sklicevanje KKC — za mnoge presenetljivo — na liturgične vire Vzhoda in Zahoda izraža katoliškost Cerkve, ki ima eno samo vero in je ena sama družina.

V razlagalnem diskurzu KKC se učiteljstvo Cerkve — papežev in koncilov — javlja kot predsedujoče temu občestvu preko

prostora in časa, ko z oblastjo razglša pomen Svetega pisma in krepí občestvo vseh v veri. Posebna prisotnost zadnjega koncila v besedilu novega Katekizma pričuje o »živi« navzočnosti Svetega pisma in izročila v današnji Cerkvi, kar sem malo prej poimenoval diahronično in sinhronično občestvo celotne Cerkve.

Poleg tega ta veličastni zaklad cerkvenega »spomina« — ki daje vsebino KKC — vsebuje teološko ogrodje, kot se jasno kaže na primer v razlagi trinitarične skrivnosti (253 sl.), v interpretaciji liturgije kot dejanja Trojice (1070 sl.), v uvodu k evharistični daritvi in stvarni navzočnosti (1356 sl.). Vendar gre za teologijo, ki ne meri k teološko-akademskemu utemeljevanju odrešenjskih dejstev, da bi od tod izpeljala intelektualne posledice in se izognila zmotam. To tudi ni teologija, zastavljena kakor »razsvetljenje« verskih skrivnosti v luči človeškega razuma. Teologija, na kateri sloni KKC, je teologija, ki stremlji preprosto k temu, da bi skrivnosti zasijale s svojo lastno lučjo. Morda je tukaj vzrok temu, da KKC, tako kot je v svojem času RK — vendar mnogo silneje zaradi današnjega jezika — pogosto v bralcu vzbuja ne le »spoznavanje« vere in krščanskega življenja, temveč notranjo »gorečnost«, ljubezen do Jezusa Kristusa, »navdušenje«. Kot pravi Scheffczyk, notranje gibanje idej v KKC »gre od vere k veri«, k veri, ki rodi življenje, oblikovano po svetopisemskem, patrističnem, liturgičnem in duhovnem pričevanju, ki napolnjuje strani te knjige.¹⁹ Primerno je povedati, da je KKC knjiga, s katero je mogoče »moliti«. To je bila od nekdaj tudi značilnost dobre teologije.

Sklep

Tudi moj zadnji razmislek se ne sme oddaljiti od metodološkega obzorja tega predavanja: od povezave med RK in KKC. Tako tridentinski kot drugi vatikanski koncil, ker sta bila koncila reforme in prenove, sta imela pastoralne strategije, ki sta jima posvetila precejšnje število »knjig«, ki izvirajo iz teh koncilov in jih je kasneje razdelal in izdal papež. Seveda je delo cerkvene reforme, ki sta se

je lotila oba koncila, nekaj veliko obsežnejšega in kompleksnejšega kot »knjige«, ki jih je cerkvena oblast objavila z namenom, da služijo tej reformi. Če pustimo ob strani direktorije, ki so posebno značilni za drugi vatikanski koncil in njegov pokoncilski čas, sta tako koncil 20. kot tisti iz 16. stoletja prinesla tri glavne knjige: Brevir, Misal in Katekizem.²⁰

Priprava teh knjig je bila v XVI. stoletju opravljena v kratkem času, skoraj brez »pokoncilskega« obdobja. Bile so formalno »ukazane« s koncilskim odlokom. Zato da bi bile dokončane, se je v Rimu delalo z neverjetno prizadevnostjo. Praktično so isti ljudje napisali RK in bili vključeni v pripravo drugih knjig, ki so izhajale na dve leti: Katekizem je bil objavljen leta 1566, Brevir leta 1568 in Misal — znameniti Misal sv. Pija V. — leta 1570.

V našem pokoncilskem času je bilo opravljeno intenzivno delo s strani komisij in skupin strokovnjakov iz vsega sveta: leta 1969 je izdan Misal Pavla VI. in leta 1971 Brevir, kar je privedlo do kompleksnih postopkov pri prevajanju v domače jezike. Istčasno je potekala priprava drugih liturgičnih knjig in pravilnikov: leta 1971 je objavljen Pravilnik za katehezo. Tretja velika knjiga je izdana kasneje: Katekizem, objavljen leta 1992, o katerega zgradbi smo razpravljali in ki — po besedah Janeza Pavla II. — »predstavlja najbolj zrel in celovit sad koncilskega nauka, ki se v njem pokaže znotraj bogatega okvira celotnega cerkvenega izročila«²¹. V tem pogledu lahko rečemo, da je KKC »zadnja« izmed pokoncilskih knjig. In to ne le v tem smislu, da je časovno na zadnjem mestu, temveč v zgodovinsko bogatem pogledu, ker je knjiga, ki nekako sklene »pokoncilsko« obdobje.

* * *

Kakšen bo realni pomen KKC v življenju Cerkve? Da bi to ocenili, je še prezgodaj: dvajset let je malo za pastoralno orodje, poklicano, da oblikuje Cerkev novega tisočletja. Janez Pavel II. se je tega dotaknil v svojem predstavitvenem govoru: »Kakšen bo v prihodnosti razvoj tega Katekizma, ni lahko predvideti. Gotovo

pa je, da bo z Božjo milostjo ter dobro voljo pastirjev in vernikov knjiga lahko pomenila veljavno in plodovito orodje za nadaljnje noetično poglobljanje v njegovo tematiko ter za pristno moralno in duhovno prenavo.«²² Na tej stopnji je pomembno sodelovanje škofov, kot je dejal takratni predsednik francoske škofovske konference: »Kot škofje smo vključeni v ta Katekizem ne samo zato, ker smo podali mnenje o njegovi vsebini, temveč zato, ker s tem, ko ga sprejemamo, izražamo svoje občestvo s papežem, Petrovim naslednikom, in s škofovskim zborom vesoljne Cerkve.«²³

Moj vtis je, da je resnično sprejetje KKC v stvarno življenje Cerkve v praksi odvisno od »sprejetja«, ki ga je KKC deležen s strani duhovnikov; od tega je odvisno, ali KKC operativno oblikuje katehezo in po njej popolno sprejetje v cerkvenih skupnostih. V tem pogledu je izredno pomemben *Kompendij* KKC, ki ga je Benedikt XVI. tako slovesno objavil. V teh letih se je KKC izkazal kot prednostno orodje za »novo evangelizacijo«: predstavlja pogum resnice v svetu, v katerem prevladuje skepticizem, oziroma — kar je isto —, predstavlja trajno mladost evangelija in Cerkve. Kajti KKC predstavlja izročilo dvajsetih stoletij, ki se obrača k današnjemu človeku — ki ga napadajo dvomi in negotovost —, ter mu preprosto ponuja krščansko pot vere z njenimi radikalnimi posledicami, a tudi z vrednotami in gotovostjo, ki daje smisel človeškemu življenju.

Opombe

¹ Ozadje tega, kar bom v zvezi s RK povedal v nadaljevanju, je raziskano in predstavljeno v: P. RODRÍGUEZ – R. LANZETTI, *El Catecismo Romano. Fuentes e historia del texto y de la redacción. Bases críticas para el estudio teológico del Catecismo del Concilio de Trento (1566)*, Pamplona 1982.

² S pomočjo teh rokopisov je bilo mogoče izvesti kritično izdajo CR, ki je mnogokrat citirana v KKC (*Catechismus Romanus*, ed. P. RODRÍGUEZ, Ciudad del Vaticano / Pamplona, 1989).

³ Glej: J. RATZINGER – C. SCHÖNBORN, *Introducción al Catecismo de la Iglesia Católica*, Ciudad Nueva, Madrid 1995.

⁴ J. RATZINGER, *Transmission de la foi et sources de la foi*, Paris, Tequi, 1983.

⁵ »Načrt tega Katekizma je na začetku obsegal tri dele. Kasneje je bil dodan še četrti del po vzoru *Rimskega katekizma*« (C. SCHÖNBORN, *Criterios de redacción del Catecismo*, en *El Catecismo posconciliar. Contexto y contenidos*, obra dirigida por O. GONZÁLEZ DE CARDEDALE y J. A. MARTÍNEZ CAMINO, Madrid 1993. p. 84). Gre za poročilo na 8. plenarnem zasedanju Mednarodnega sveta za

katehezo. Glej tudi: J. RATZINGER – C. SCHÖNBORN, *Introducción al Catecismo de la Iglesia Católica*, Ciudad Nueva, Madrid 1995, str. 52–56.

⁶ RK, I,1,4. KKC je vendarle doslednejši od RK.

⁷ RK podrobno razlaga to avguštinsko temo, ki jo je v moderni teologiji povzel De Lubac. Glej RK, I,10,22, pod naslovom: »Non ut in Deum, ita in Ecclesiam credendum est.« O naravi vere v KKC glej J. RATZINGER, *Che cosa crede la Chiesa?* Predstavitev KKC na pastoralni sinodi rimske škofije, v: »L'Osservatore Romano«, 20. 1. 1993.

⁸ Četrty del je seveda enako razdeljen v dva oddelka.

⁹ »Če lahko rečemo, da je ta Katekizem globoko trinitaričen, lahko prav tako resnično trdimo, da je tudi kristocentričen« (C. SCHÖNBORN, *Criterios de redacción del Catecismo*, 90).

¹⁰ C. SCHÖNBORN, n. d., 91.

¹¹ Na ta del je imelo najgloblji vpliv posvetovanje s škofi leta 1989. O popolni predelavi je poročal kard. Ratzinger na prvem zasedanju škofovske sinode za Evropo, 12. 12. 1992. Besedilo sporočila v DC 89 (1992) 77–78.

¹² »Temeljna trditev o človeku zveni v Katekizmu dejansko takole: človek je bil ustvarjen po Božji podobi in sličnosti. Vse, kar je povedano o poštenem ravnanju človeka, je utemeljeno v tej središčni perspektivi. V njej temeljijo človekove pravice, ki so lastne človeški osebi od spočetja do zadnjega trenutka njenega življenja.« (J. RATZINGER, *Introduzione al Catechismo della Chiesa Cattolica*, Presentazione del CEC, v L'Osservatore Romano«, 9–10. 12. 1992, str. 4).

¹³ C. SCHÖNBORN, *Criterios de redacción del Catecismo*, 91s.

¹⁴ O pomenu tretjega dela glej: A. SARMIENTO, *Vocación y moralidad cristianas*, v »Scripta Theologica« 25 (1993) 663–680 in komentar S. PRIVITERA v *Catechismo della Chiesa cattolica. Testo integrale e Commento teologico*, a cura di R. FISICHELLA, Piemme, 1993, str. 951–970.

¹⁵ L. SCHEFFCZYK, *Der »Catechismus der katholischen Kirche« unter theologisch-zeitgeschichtlichem Aspekt*, v »Forum katholische Theologie« 9 (1993) 93.

¹⁶ C. SCHÖNBORN, *Criterios de redacción*, 88.

¹⁷ *Fidei depositum*, 3. Takšno je tudi razumevanje razlagalcev: »Il filo che lega le quattro parti è la persona di Gesù Cristo, la quale dà al CEC un carattere fortemente cristocentrico« (»La Civiltà Cattolica«, *Il Catechismo della Chiesa Cattolica [editoriale]*, quaderno 3421 [1993] 9).

¹⁸ J. RATZINGER, *Che cosa crede la Chiesa?*

¹⁹ L. SCHEFFCZYK, *Der Catechismus*, 91.

²⁰ Brevir in Misal sta posebej značilna z zgodovinsko-teološkega vidika.

²¹ JANEZ PAVEL II., *Pridiga v Sv. Mariji Snežni*, 8. 12. 1992; v »L'Osservatore Romano«, 9–10. 10. 1992.

²² JANEZ PAVEL II., *Govor na uradni predstavitvi KKC*, št. 7; v »L'Osservatore Romano«, 7–8. 12. 1992.

²³ Na sklepu škofovskega zborovanja novembra 192. Besedilo v DC 89 (1992) 1057.